

## **ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ**

**Анотація.** Висвітлені основні особливості інвестиційної сільськогосподарської діяльності. Вони зумовлюються специфікою аграрного виробництва. Запропонована класифікація особливостей інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств за факторами впливу на інвестиційний клімат, цілями, напрямками та особливостями інвестиційної діяльності. Виділені основні проблеми гальмування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств..

**Ключові слова:** інвестиційна діяльність, сільськогосподарські підприємства, особливості інвестування, інвестиційна політика, проблеми.

**Рыбина Л.А.**

## **ОСОБЕННОСТИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ ЭКОНОМИКИ**

**Аннотация.** Освещены основные особенности инвестиционной сельскохозяйственной деятельности. Они обусловлены спецификой аграрного производства. Предложена классификация особенностей инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий по факторам влияния на инвестиционный климат, целям, направлениям и особенностям инвестиционной деятельности. Выделены основные проблемы торможения инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий .

**Ключевые слова:** инвестиционная деятельность, сельскохозяйственные предприятия, особенности инвестирования, инвестиционная политика, проблемы.

**Larysa Rybina**

## **FEATURES OF INVESTMENT ACTIVITY IN THE AGRARIAN SECTOR OF THE ECONOMY**

**Abstract.** The main features of investment agricultural activity are highlighted. They are determined by the specifics of agricultural production. The classification of the features of investment activity of agricultural enterprises on the factors of influence on the investment climate, the purposes, directions and features of investment activity is offered. The authors investigated problems of inhibition of investment activity of agricultural enterprises.

**Keywords:** investment activities, agricultural enterprises, investment features, investment policy, problems.

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі розвитку сільського господарства вітчизняні підприємства стикаються з великим рядом проблем фінансового характеру. Розвиток сільськогосподарського сектора економіки потребує підвищення ефективності виробництва, які неможливі без впровадження нових технологій на базі новітніх досягнень науково-технічного прогресу, залучення інвестицій та впровадження нових напрямків фінансування сільськогосподарських товаровиробників. Вирішення проблеми фінансування інновацій пов'язане з розробкою нових ефективних механізмів залучення коштів з різних інвестиційних джерел.

Інвестиційна діяльність, її інтенсивність та ефективність, а також організаційно-економічний механізм мають свою специфіку для різних регіонів та галузей, що вимагає поглибленого вивчення й дослідження відповідних аспектів. Зазначене є важливим для агропромислового виробництва, оскільки воно спрямоване не лише на досягнення максимальної ефективності, а й на раціональне використання природних ресурсів, матеріально-технічних засобів тощо.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Дослідженням особливостей сільського господарства як галузі виробництва займаються багато вчених. Серед них можна виділити праці Дем'яненка М., Саблука П., Левандівського О., Ашинова М., Белоусова В., Смолія Л. та інших. Проте дослідження особливостей саме інвестиційної діяльності в аграрній сфері є поодинокими та несистематизованими, що ускладнює подальші наукові розробки та їх впровадження в сільському господарстві.

**Мета дослідження.** Вивчення та узагальнення особливостей інвестиційної діяльності у сільському господарстві, розгляд сучасних проблем низької інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств.

**Виклад основного матеріалу.** Важливою умовою інвестиційного забезпечення нарощення виробничого сільськогосподарського потенціалу є визначення та застосування інструментів, за допомогою яких здійснюється вплив суб'єкта управління на об'єкт управління з метою досягнення

поставленої мети. Зокрема, в нашому випадку важливим інструментом виступає ефективна інвестиційна політика.

Інвестиційна сільськогосподарська політика повинна бути спрямована на:

- стимулювання інвестиційної активності шляхом встановлення пільгового оподаткування для суб'єктів підприємницької діяльності, які інвестуються із внутрішніх джерел;
- розвиток іпотечних відносин, що є досить привабливим для більшості інвесторів, оскільки йдеться мова про надання під заставу об'єктів, стійких до інфляції;
- зацікавлення фінансово-кредитних установ у залученні їх ресурсів на виробничо-інвестиційні цілі;
- розвиток інвестиційно-інноваційної інфраструктури;
- створення сприятливої нормативно-правової бази для залучення іноземних інвестицій в сільськогосподарську галузь, що матиме важливе значення у нарощуванні виробничого потенціалу. При цьому слід враховувати, що не пільги виступають основним критерієм для прийняття рішення щодо інвестування, а стабільність українського законодавства.

Одним із напрямів інвестиційної політики є формування сприятливих умов для зарубіжного інвестора. Світова практика свідчить, що країни з обмеженими бюджетними ресурсами не можуть власними силами вийти з економічної кризи без залучення зарубіжних інвестицій. Збільшення притоку іноземних інвестицій може створити передумови розв'язання багатьох проблем розвитку України та прискорить реформування економіки сільськогосподарської галузі та країни в цілому.

Використання таких інвестицій сприятиме формуванню національних інвестиційних ринків, макроекономічній стабілізації економіки і надасть змогу вирішити соціальні програми. Аналіз багатьох документів дозволяє зробити висновок, що правова та інституційна структура іноземних інвестицій виглядає на перший погляд задовільною. Проте, зарубіжному інвестору досить важко

розібратися у безлічі законодавчих актів та нормативних положень, які часто суперечать один одному та зазнають постійних змін і доповнень.

Для залучення інвестицій реформи мають спрямовуватися на усунення недоліків стратегії структурного реформування, а не обмежуватися лише положеннями про іноземні інвестиції. В Україні рівень законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності ще не можна визнати оптимальним. Інвестор згоден працювати у складних економічних умовах (у більшості країн Західної Європи рівень оподаткування вищий, ніж в Україні), але при цьому мають діяти чіткі правила гри. Їхня зміна часто викликана факторами, які жодним чином не пов'язані з логікою економічних перетворень. Зарубіжні інвестори не вкладатимуть гроші у бізнес, стан якого не можна спрогнозувати хоча б на три-п'ять років.

Суттєвим гальмом для інвесторів також є політична нестабільність, постійні спроби деяких політичних сил розбалансувати ситуацію, створити нездорову ситуацію навколо певних суспільних проблем. Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій дозволяє виділити інструменти впливу на поведінку зарубіжних інвесторів: політика власності, фіскальні інструменти (податки, субсидії), конвертованість іноземної валюти, контроль над цінами, умови для виконання, секторні обмеження і стимули, змішані інструменти і процедури дозволу.

Інвестування означає витрачання частини доходу на відтворення суспільного чи індивідуального капіталу, кінцевою метою якого є одержання нових, більш високих прибутків, або соціального ефекту у майбутньому. Інвестиційні ресурси представляють собою всі форми капіталу, які залучаються для здійснення вкладень в об'єкти реального і фінансового інвестування. Формування інвестиційних ресурсів є основною умовою здійснення інвестиційного процесу. Інвестування капіталу в реальні проекти та фінансові інструменти вимагає попереднього його формування у необхідному обсязі, без чого інвестиційний процес є неможливим.

Інвестиції поділяються на:

- вкладення коштів у засоби виробництва (реальні інвестиції);
- фінансові інвестиції – кошти підприємств та бюджетні кошти, які спрямовуються на відтворення капіталу, кредитні ресурси банків, цінні папери, заощадження населення, кошти зарубіжних інвесторів;
- інтелектуальні інвестиції (авторські права, ноу-хау, ліцензії, досвід, кваліфікація, знання тощо).

Наведена сукупність інвестиційних ресурсів і складає інвестиційний потенціал галузі, процес формування якого в значній мірі пов'язаний з процесом первинного накопичення капіталу в рамках окремих підприємств. Нажаль, зростання обсягів інвестиційних ресурсів не супроводжується розвитком інвестиційної діяльності безпосередньо на підприємствах. Причин тому багато, і вони відомі, але основною причиною такого стану, на нашу думку, є те, що на виробництві не створені умови для розвитку інвестиційної діяльності. Перш за все, не підготовленими є фахівці і керівники, неповністю вирішені питання реформування галузі в економічно-соціальному аспекті, переважає витратна економіка. Внаслідок цього майже половина обсягу інвестицій здійснюється не у виробництво, а у сферу посередницької діяльності. І дійсно, в сучасних умовах торгувати сільськогосподарською продукцією набагато вигідніше, ніж виробляти її.

Розвиток інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств гальмують труднощі (економічні, податкові) здійснення підприємницької діяльності, які характеризуються загальною складною політико-економічною ситуацією в країні, необґрунтованими адміністративними бар'єрами, корупцією і надмірним регулюванням. Негнучкий ринок землі у поєднанні з низьким рівнем освіти і браком молодих, ділових, інноваційних фермерів стримують утворення ефективної структури господарської діяльності в сільському господарстві і призводять до невикористаного потенціалу збільшення продуктивності і диверсифікації у сільській місцевості.

Країна займає 96 місце з 189 країн в рейтингу «Ведення бізнесу» Світового банку за 2015 рік. Незважаючи на незначне підвищення в рейтингу завдяки

реформам, що були зареєстровані у 8 сферах, Україна, як і раніше, відстає від усіх країн регіону. У світовому масштабі ділове середовище в Україні можна порівняти з Філіппінами, Домініканською республікою, Шрі-Ланкою. Україна також посідає доволі низькі місця в інших рейтингах ділового середовища, деякі з яких навіть показують наявність ознак спаду. Україна посідає 76 місце за Глобальним індексом конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index – GCI) за результатами 2014-2015 рр., порівняно з 73 місцем, яке вона займала двома роками раніше [1].

Сільські території - це не тільки місце виробництва, але й також проживання і роботи значної частини населення України. Відповідно велика увага повинна приділятися сталому розвитку сільськогосподарського сектору з врахуванням соціальних наслідків проведення реформ соціального та економічного характеру. Для збереження довгострокового виробничого сільськогосподарського потенціалу і залишення сільської місцевості привабливою для життя розвиток сільського господарства не повинен супроводжуватися шкодою для навколишнього середовища і природних ресурсів. Виснаження і дегенерацію природних (біологічних) ресурсів, які широко застосовуються у сільськогосподарському виробництві, унеможлиблює ефективне управління природними ресурсами, а також розвиток біоенергетики.

Саме тому виникає питання не про збільшення обсягу інвестицій, а про їх ефективне використання і досягнення економічного зростання. На сьогодні пріоритетним для сільськогосподарської галузі пріоритетним стає якісний склад, покращення структури та напрямів розподілу інвестиційних ресурсів, а саме спрямування їх в інноваційні технології [2].

Водночас, щоб бути привабливим для потенційних інвесторів, сільськогосподарське підприємство повинне характеризуватися наявністю внутрішніх і зовнішніх можливостей залучати та використовувати інвестиційні ресурси для свого розвитку та забезпечувати максимізацію економічного ефекту суб'єктам інвестування за мінімального інвестиційного ризику [3].

Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств значною мірою

інвестування є отримання прибутку, збереження капіталу або досягнення соціального ефекту. сільське господарство.

Проте, в сільському господарстві, діяльність якого відрізняється значною залежністю від природно-кліматичних умов, невідповідністю робочого періоду та періоду виробництва, сезонністю, використанням біологічних організмів, що значною мірою обумовлює інвестиційний клімат в галузі і висуває на передній план специфічні цілі інвестування, а саме: відтворення родючості земель та забезпечення нормального функціонування біологічних організмів. Крім того, метою інвестування аграрного виробництва є забезпечення продовольчої безпеки держави, що, як свідчить досвід країн Європейського Союзу, може вступати у конфлікт з вимогами отримання прибутку.

Важливою особливістю інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств є їх потреби в інвестуванні соціальної сфери та інфраструктури сільського господарства, адже сучасна аграрна економіка є не лише галуззю виробництва, а й способом життя сільського населення. Нерозривність побуту та виробництва обумовлює необхідність будівництва й розвитку шкіл, дитячих дошкільних закладів, закладів побутового обслуговування, торгівельної мережі, автомобільних та залізничних шляхів сполучення, газо-, водо- та електропостачання тощо. Тому специфічною метою інвестиційної діяльності в сільському господарстві є соціальний захист та забезпечення сільського населення, що обумовлюється нерозривністю аграрного виробництва та способу життя сільського населення.

Особливості сучасного стану аграрної сфери зумовлені тим, що до початку реформ держава брала істотну участь у фінансуванні капітальних вкладень в сільське господарство – сьогодні вона практично усунулась від цього. Також не було створено відповідної регулюючої підтримки, у т.ч. не сформовано відповідний сприятливий інвестиційний клімат [4], хоча окремі елементи регулювання сьогодні активно використовуються (спеціальний режим оподаткування, цінове регулювання, спеціальна кредитна підтримка).



Особливостями інвестиційної діяльності є наявність різноманітних форм господарювання на селі, а також таких специфічних суб'єктів господарювання, як присадибні господарства населення. Хоча більшість фахівців не відносить їх до складу АПК, але вони виробляють суттєві обсяги продукції, що зумовлює необхідність їх урахування в аграрній інвестиційній політиці в держави.

Все викладене обумовлює специфічні напрями інвестування сільського господарства, перш за все з метою збільшення обсягів виробництва та продуктивності, підвищення родючості земель, підтримки біологічного потенціалу рослин і тварин, фінансування соціальної сфери та інфраструктури, фінансового оздоровлення підприємств тощо.

**Висновки.** Сучасний стан сільськогосподарського виробництва та тенденції залучення інвестиції для його розвитку свідчать про необхідність перегляду інвестиційної політики у сільськогосподарській галузі. Її цілі повинні враховувати особливості сільськогосподарського виробництва і, відповідно, бути спрямовані на відтворення родючості земель, забезпечення нормального функціонування біологічних організмів, забезпечення продовольчої безпеки держави, а також на соціальний захист та забезпечення нормальних умов життя населення сільських місцевостей. Урахування факторів специфіки інвестиційної діяльності в сільському господарстві, на нашу думку, допоможе досягти ефективної роботи галузі, раціонального використання інвестиційних ресурсів, створення сприятливого інвестиційного клімату. Для реалізації інвестиційної політики повинні бути розроблені відповідні інструменти, що є подальшими напрямками дослідження.

#### **Література:**

1. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/16025>.
2. Смолій Л. В. Інвестиційне забезпечення аграрних підприємств регіону / Л. В. Смолій // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 65–67.

3. Боярко І.М. Оцінка інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / І.М. Боярко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 90-99.

4. Політика щодо інвестування у сільське господарство: Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.oecd.org/globalrelations/Agricultural\\_Investment\\_Policies\\_Ukraine\\_UKR.pdf](http://www.oecd.org/globalrelations/Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_UKR.pdf)